

NATURA JURIDICĂ A NORMELOR CARE REGLEMENTEAZĂ UTILIZAREA LIMBII ROMÂNE ÎN COMPONENTA AUDIOVIZUALĂ A MASS MEDIA

Drd. Daniela Mirela Dîrman Dragotă

The first proposal advanced in this paper is to reconsider the juridical nature of the rules that establishes the using of the Romanian language in the audiovisual component of the mass media. The main character here is the Romanian OFCOM. All the Romanian channels have to take into consideration the OFCOM's rules. There are examples of censoring programmes in this paper. They are qualified and "punished" by the OFCOM like the "slanted" ones. This institution was a "referee" for the tv channels to resuscitate the moral and legal rules.

1. O privire asupra legislației presei românești. *Legea asupra Presei din 1862* este cea dintâi lege a jurnaliștilor din România. De fapt, aceasta este o reglementare a unei arii mai cuprinzătoare decât domeniul presei propriu-zise. În vreme ce Partea I reglementează *Proprietatea literară; Despre librărie; Despre tipografie și litografie; Despre cărți religioase*, cea de-a II-a Parte se ocupă de domeniul presei propriu-zise: *Despre publicațiile periodice*. Astfel, se acordă atenție, rând pe rând tuturor acelor care au dreptul de a "funda un jurnal politic" (Art. 30), de a "dezminți și a avea drept la replică" (Art. 37) sau de a "împărți și expedia jurnale" (Art. 35). "Responsabilitatea ziaristului" este cuprinsă în Art. 38: "*Pentru cuprinsul jurnalului este răspunzător redactorul său (...)*". Partea a III-a a Legii lui Cuza cuprinde delictele de presă: ofensa și ultrajul, instigarea, ceea ce astăzi numim informația falsă, calomnia. "Placa turnantă a legislației presei din vremea lui A. I. Cuza (*Legea asupra presei 1862*) este principiul răspunderii în cascadă valabil și azi în legislațiile occidentale, conform căruia responsabilitatea revine solidar cu jurnalistul incriminat, patronului și directorului publicației". ăCristian Florin Popescu; 2002, 109ș¹

În perioada dintre cele două războaie mondiale, în ciuda a numeroase încercări de a realiza o Lege concretă a presei, în anii 1927, 1929, 1930, 1931, 1932 și 1936 ăConstantin Antip, 1979, 273ș² intrau în vigoare, de fapt, două legi ale presei: *Legea din 13 aprilie 1862*, în *Vechiul Regat*, iar în *Ardeal*, în continuare, *legea intrată în vigoare în imperiul Austro-Ungar*, în anul 1914. "Ambele legiuri au defecte fundamentale", considera Ioan I. Popovici, Prim Procuror¹, consilier adnotând *Legea din 1914*, "*ele nemaicorespunzând spiritului democratic care domină omenirea după război*". *Legea din 1914* cuprinde o definiție a presei, trăsăturile ei distinctive fiind multiplicarea și periodicitatea de maximum o lună. Într-o formă mascată, cenzura funcționa, se poate spune, din plin. Articolele 10 și 11 stipulau: "*Ministerul ăde Interneș poate interzice din interes*

¹ Pentru a studia, în detaliu, analiza primei Legi a presei românești, respectiv cea din 1862 - "*Legea lui Cuza*", vezi **Cristian Florin Popescu** - *Dicționar explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate*, Editura Tritonic, București, 2002.

² A se vedea **Constantin Antip** - *Istoria presei române*, Editura Academiei "ștefan Gheorgiu", Facultatea de Ziariștică, București, 1979

public, răspândirea produselor de presă editate sau tipărite în afara țării. Ministerul poate interzice publicațiile ce contravin ordinii publice, mai ales acelea care instigă la ură împotriva unei naționalități, clase sau confesiuni, care tratează despre chestiunile interne ale vieții familiale ă.n.a. dreptul la viață privată, de astăzi fără ca să fie reclamată aceasta de un interes public." Cât privește rectificarea, condițiile în care apăsarea aceasta sunt reglementate de Articolul 20: "Rectificarea este obligatorie dacă vine în cel mult o lună, dacă este în limba ziarului și dacă conține numai referiri la fapte". Delictul de presă este definit în Articolele 32 și 33: "Crimă, delict sau contravenție de presă e acea vină a cărei stare de fapt o cuprinde în sine conținutul produsului de presă (...). În privința celor cuprinse în rectificare, redactorul sau editorul respectiv nu poartă nici o răspundere. Pentru crima, delictul sau contravenția de presă este răspunzător în primul rând autorul. El nu este pedepsit dacă a îndeplinit o însărcinare a superiorilor săi sau dacă articolul se publică fără voia lui" ăCristian Florin Popescu, 2002, 197ș³.

Ajungând în timp, la anul 1930, aflăm că deceniul al treilea al secolului trecut avea să marcheze apariția așa-numitei *Legi a alarmismului*. Vocile epocii respective, din toate domeniile, o critică, iar peste puțină vreme, dictatura regală are să pună capăt speranțelor unei legislații cu adevărat moderne, progresiste, coerente și aliniate la standardele țării dezvoltate. "Fără îndoială că unul dintre cele mai răsunătoare procese de după al doilea război mondial a fost, în România, procesul ziaristilor din 1945. Atunci au fost inculpați și condamnați, fie în stare de arest preventiv, fie în contumacie ă.n.a.: Absență nejustificată de la judecată a inculpatului (DEX 1998)ș 14 foști gazetari din presa de dreapta dinainte și din timpul războiului, acuzați de *crima de dezastrul țării* și de crime de război. Pe lista neagră s-au aflat Pamfil șeicar, Ion Dimitrescu, Romulus Dianu, Romulus Seișanu, Ilie Popescu-Prundeni, Ilie Rădulescu, Alexandru Hodoș, Radu Demetrescu Gyr, Grigore Manoilescu, Gabriel Bălănescu, Pan Vizirescu, Aurel Cosma, Nichifor Crainic și Stelian Popescu. Sentințele date au fost încadrate juridic prin Legea nr. 312, intrată în vigoare la 24 aprilie 1945. Nici nu se încheiase războiul, dar în România ocupată începuse deja primul mare proces politic. Au fost incriminate cu strășnicie cotidiane și periodice ca *Universul*, *Curentul*, *Buna Vestire*, *Porunca Vremii*, *Gândirea*, *Cuvântul*, *țara Noastră*, *Capitala ș.a.* Judecata a avut loc la așa-zisul Tribunal al Poporului, instanță de tristă faimă, ticluită tot în baza Legii nr. 312. Într-o primă perioadă, el a funcționat până la 1 septembrie 1945. Din Tribunalul Poporului pe lângă magistrați au făcut parte reprezentanți ai partidelor politice și ai *maselor largi de oameni ai muncii de la orașe și sate*. Scenariul scris la Moscova începuse să se joace la București cu protagoniști români. Deși forul de judecată se intitula pompos "Tribunalul Poporului", inculpaților nu li s-au admis decăt foarte puțini martori în apărare. În schimb, au fost citați numeroși martori din partea acuzării". ăIoan Lascu, 2004, 142ș⁴. Prin reproducerea acestui fragment din *Stil și expresivitate în presa de astăzi*, ne-am propus să enunțăm și să evidențiem semnalul de alarmă tras de Ioan Lascu, prin această "pildă pentru ceea ce numim *etică a presei*, inclusiv pentru riscurile la care se expun ziaristii prin scrisul lor, în special atunci când pot fi acuzați de parti pris-uri, de partizanat politic, dar și când sunt, totuși, obiectivi, în ciuda unor condiții vitrege de război. și iată, ne vine din nou în minte afirmația lui Albert Camus, care spunea că un singur articol îl poate

³ În *Dicționarul explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate*, Editura Tritonic, București, 2002, autorul Cristian Florin Popescu, analizează, în detaliu, conținutul Legilor de Presă din România, dar enunță și absența unei astfel de Legi în S.U.A, spre exemplu, sau chiar în Franța

⁴ Ioan Lascu - *Stil și expresivitate în presa de astăzi*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2004

costa pe autor, câteodată libertatea personală și chiar viața". Legea Presei din Republica Socialistă România nr. 3 din 1974 este un exemplu concludent al "menirii" presei în comunism, cu totul alta decât în orice regim parlamentar, începând cu Marea Revoluție din Franța, și este, în același timp, un model de limbaj dublu (double speak). În vreme ce Capitolul I, Dispoziții Generale, definește clar presa în regimul partidului unic. *„În RSR, presa îndeplinește o înaltă misiune social politică, slujind prin întreaga sa activitate, cauza poporului, interesele supreme ale națiunii socialiste. Presa are menirea să militeze permanent pentru traducerea în viață a politicii PCR, a înaltelor principii ale eticii și echității socialiste, să promoveze neabătut progresul, ideile înaintate în toate domeniile și activitățile sociale (Art. 1)ș, în Art. 2 se stipulează în mod explicit că presa își desfășoară activitatea sub conducerea PCR, pentru ca mai apoi, Art. 3 să enunțe "libertatea presei"*.

În prezent, există țări unde nu funcționează o lege a presei, ci o rețea de reglementări care îi suplinesc absența, în Statele Unite ale Americii, de exemplu, se pornește de la Constituție și de la Primul Amendament, reglementări referitoare la apărarea vieții private, la calomnie, injurie, toate acestea limitând libertatea presei. La cealaltă extremă, se situează Franța, unde sunt în vigoare legile din 29 iulie 1881, din 11 martie 1967 referitoare la proprietatea artistică și literară (dreptul de autor), legea din 29 martie 1936 care reglementează profesiunea de jurnalist. În acest set de legi sunt statuate și limitele acesteia.

2. Reglementări privind presa pentru tineret. Există o rețea normativă, exemplară și carteziană, am putea spune, care funcționează în Franța. Publicarea presei pentru copii și tineret se realizează în conformitate cu Legea din 16 iulie 1949, modificată prin Legea din 29 noiembrie 1954, prin Ordonanța din 23 decembrie 1958 și prin Legea din 4 ianuarie 1967, pentru "*a proteja tineretul împotriva lecturilor imorale*". Pe de altă parte, se interzice vânzarea către minorii sub 18 ani a oricărei lucrări "*care prezintă un pericol pentru tineret datorită caracterului lor licențios și pornografic sau datorită locului făcut crimei și violenței*". Pe de altă parte, organizarea instituțiilor de presă ale căror produse sunt destinate copiilor și tineretului și difuzarea lor sunt minuțios reglementate. "*Membrii comitetului director (al publicației) trebuie să fie cetățeni francezi, să se bucure de drepturile lor civile, să nu fi fost excluși din învățământ, să nu fi fost decăzuți din calitățile lor paterne, nici condamnați pentru vreun delict*". "*Înainte a primei apariții*", Ministerului Justiției trebuie să i se anunțe titlul publicației, numele membrilor comitetului director, iar "*înainte a oricărei apariții*", trebuie depuse la Ministerul Justiției cinci exemplare. Conținutul fiecărui număr este supus *cenzurii* (cenzorii aparținând Ministerelor Justiției și Învățământului). În plus, presa destinată copiilor nu poate fi vândută în Franța. Un loc aparte îl ocupă așa numita "demoralizare a copiilor" prin "*publicarea oricărei ilustrații, a oricărei povestiri, a oricărei cronici, a oricărei rubrici care prezintă favorabil banditismul, minciuna, furtul, lenea, lașitatea, ura, decăderea, desfrânarea și orice act calificat drept crimă sau delict sau de natură a-i demoraliza pe copii sau tineri sau de natură a le inspira sau întreține prejudecăți etnice*". Acest delict este un delict de drept comun. *Lucien Solal et al, 1980; 161-163; 75ș⁵. În Europa de Est, România se numără printre primele țări care au adoptat o legislație legată de audiovizual (în mai, 1992). Avântul României în sensul "internaționalizării" comunicării televizuale este indicat de faptul că este a șasea țară din*

⁵ Lucien Solal, Philippe Solal, Jean Claude Gatineau - *Dictionnaire juridique. Presse écrite, parlée, télévisée*, Ed. Dalloz, Paris, 1980

Europa pentru cantitatea de canale occidentale vizionate. (...) Până în anul 1998, în materie de informație, televiziunea s-a remarcat prin mediatizarea politică și mai ales prin "politicizarea spațiului public". Acesta este motivul pentru care se poate vorbi de o posibilă "italienizare" a mediilor românești și în special a televiziunii, datorită: 1. controlului statului asupra mediilor; 2. politicării mediilor prin intermediul partidelor politice; 3. integrării elitelor politice și elitelor mediatiche. Din punctul de vedere al "programării" și al "stilului cultural", tendința dominantă constă în extinderea și generalizarea inovațiilor introduse în televiziunile private și de modelul cultural al televiziunii comerciale (unde prototipul din Est în România este influentul canal PRO TV). ăMihaela Liliana Istrate, 2003, 84ș⁶.

3. Măsuri ce pot fi luate de C.N.A. În România, anii care au trecut de la căderea comunismului, din decembrie 1989, au adus și o revoluție în media românească, similară cu procesul radical de schimbare manifestat în întreaga societate. Audiovizualul este acea componentă a mass media care a avut cea mai interesantă evoluție, dezvoltându-se cel mai rapid după 1989. Dar, această tendință de creștere și de concentrare vizibilă a pieței mass media, generează, încă din 1990, discuții aprinse asupra existenței unei legi a presei în țara noastră. și iată că, abia în iulie 2002, Parlamentul României reușește să adopte o "Lege a Audiovizualului", cu nr. 504. Motivul adoptării: Parlamentul a fost constrâns de exigențele formulate de Uniunea Europeană în materie de media. Cu toate că jurnaliștii s-au opus foarte mult adoptării unei legi a presei, argumentând că existența unei legi de acest fel ar limita libertatea presei și dreptul publicului la informații, legea a fost adoptată. și astfel, în vreme ce câmpul larg audiovizual este reglementat de "Legea Audiovizualului" (nr. 48), adoptată în mai 1992, și de Consiliul Național al Audiovizualului, numit încă din 1990 singurul supervisor al stațiilor TV și Radio românești, televiziunea publică, prin canalele sale ce au cunoscut, cel puțin până în 1992, un ritm de dezvoltare accentuat, în special în sectorul de stat, de altfel dominant până la acea dată pe piața internă, funcționează pe baza Legii S.R.R. și S.R.TV. Se poate spune, deci, că, cele două legi fundamentale ale audiovizualului românesc sunt: "Legea Audiovizualului" (nr. 504), adoptată în 2002, și "Legea privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune", adoptată în 1994. Cele două legi stabilesc existența a doi subiecți de drept care reprezintă statul în calitatea sa de principal proprietar în domeniul radioului și televiziunii: Consiliul Național al Audiovizualului (C.N.A.), înființat ca "autoritate publică autonomă", și care, conform legii, acționează sub controlul direct al Parlamentului României care este și "garantul interesului public în domeniul comunicării audiovizuale" (Art. 10, alin. (1), Legea nr. 504 din 2002). Competențele sale sunt de natură regulativă (stabilește norme și recomandări pentru toți operatorii audiovizuali, indiferent de tipul lor de proprietate) și administrative (față de acea parte din patrimoniul național reprezentat de undele hertziene). Astfel, prin Legea nr. 504 din 2002, Art. 10, alin (2), CNA devine "autoritatea UNICĂ de reglementare în domeniul serviciilor de programe audiovizuale, în condițiile și cu respectarea prevederilor prezentei legi"⁷. Din Art. 10, alin

⁶ Mihaela Liliana Istrate - *Evoluția televiziunii din Italia și România în perioada 1990-2002*, articol apărut în "Jurnalism și comunicare", Revista Română de științe ale Comunicării, Anul II, nr. 3, Editura Tritonic, Universitatea din București, 2003

⁷ În aplicarea Legii audiovizualului, CNA emite decizii, instrucțiuni și recomandări ce au caracter normativ, conform Legii 504 din 2002. Un exemplu îl constituie "Recomandarea privind calitatea

(3), literele (a)-(h), reținem că CNA are obligația să asigure, în aceeași calitate de "garant al interesului public": "respectarea exprimării pluraliste de idei și de opinii în cadrul conținutului serviciilor de programe transmise de radiodifuzorii aflați sub jurisdicția României", "pluralismul surselor de informare", "încurajarea liberei concurențe", "un raport echilibrat între serviciile naționale de radiodifuziune și serviciile locale, regionale sau tematice", "protejarea demnității umane și protejarea minorilor"⁸, "protejarea culturii și a limbii române, a culturii și limbilor minorităților naționale", "transparența mijloacelor de comunicare în masă din sectorul audiovizual" și "transparența activității proprii"⁹. Prin

exprimării în programele audiovizuale", din 20 mai 2003, adresată de către Consiliul Național al Audiovizualului tuturor mijloacelor de informare în masă din România: "CNA a constatat, în ultima perioadă, o degradare a nivelului și calității exprimării în unele emisiuni de televiziune, fenomen semnalat atât în rapoartele de monitorizare ale CNA, cât și, tot mai frecvent, de cronicari TV din presa scrisă. Participanții și invitații la diverse emisiuni, unele de mare audiență, nu ezită să recurgă, chiar din abundență, la vulgarități, la aluzii licențioase și la termeni dincolo de limita limbajului civilizat, fără ca moderatorii programelor respective să intervină. Această tendință este cu atât mai nefastă cu cât cei în cauză sunt, adesea, persoane publice, care pot fi percepute de telespectatori drept modele de conduită. CNA, în calitate de apărător al interesului public, își manifestă îngrijorarea atât față de folosirea neglijentă a limbii române, până la stâlcirea ei, cât și față de agresivitatea și vulgaritatea unor exprimări. Consiliul Național al Audiovizualului recomandă moderatorilor și realizatorilor să vegheze la păstrarea unui climat de civilitate, indiferent cât de aprinse sunt disputele pe care le găzduiesc în emisiunile lor".

⁸ În aplicarea prevederilor Legii nr. 504, în baza Art. (10), lit. (e), Consiliul Național al Audiovizualului emite "O RECOMANDARE adresată titularilor de licență audiovizuală, în calitatea sa de garant al interesului public, în conformitate cu Art.10, lit. (e) din Legea 504/2002 și cu Art.13 din Decizia C.N.A. nr.78/08.08.2002, care prevede că "Producțiile care nu sunt adecvate minorilor nu vor fi transmise în intervalul de timp 6,00 - 22,00", CNA solicită ca toate știrile referitoare la subiecte care pot aduce atingere dezvoltării fizice, mentale, morale a minorilor să se difuzeze în cadrul programelor emise după orele 22,00." Referitor la plângerea privind exercitarea controlului efectuat de CNA, prevăzut în Art. 10, alin. (5), din Legea 504 din 2002, atitudinea CNA este următoarea: *Consiliul Național al Audiovizualului, întrunit în ședința publică din data de 24 iunie 2004, precizează că informația privind interzicerea de către CNA a videoclipului interpretului Fizz, intitulat "Am nevoie...", reprezintă o manipulare din partea casei de discuri Nova Music. Comunicatul transmis de casa de discuri și preluat de mai multe cotidiane nu corespunde realității. Consiliul Național al Audiovizualului nu a interzis videoclipul respectiv, ci - în urma sesizărilor primite și în baza Deciziei CNA nr. 57/2003 privind protecția minorilor în serviciile de programe - a cerut ca acesta să fie difuzat după ora 20, cu marcajul corespunzător producțiilor audiovizuale interzise minorilor sub 12 ani, din cauza obscenității textului, dar și a imaginilor.*

⁹ Președintele CNA, Ralu Filip, demonstrează aplicabilitatea Art. 10, alin. (3), lit. h), prin implicarea directă în respectarea prevederilor Legii nr. 504 din 2002, publicând pe site-ul Consiliului Național al Audiovizualului, www.cna.ro, materiale din care se deduce noțiunea de "transparență a activității proprii" a instituției pe care o conduce: "Audiovizualul românesc are multe nevoi și păcate. Două dintre ele pot fi capitale în drumul nostru spre succes sau eșec: informația sumară și absența dezbaterii publice. Adaptarea la acquis-ul comunitar, în audiovizual, poate fi asemănată cu trecerea de la un meci de fotbal fără reguli, cu teren netrasat, la unul în care trebuie să respecti regulile FIFA și UEFA: mingea e lovită cu piciorul și cu capul, terenul este trasat, iar porțile sunt fixe. Altfel spus, România audiovizuală este nevoită să treacă de la o libertate absolută la una condiționată de respectarea unor norme. De la «facem ce vrem noi», la «facem doar ce ne permite legea». De la abuzul de a te exprima liber, la respectarea acestui drept fundamental. O astfel de transformare nu este posibilă fără informație și dezbateri publice. Fără informație, este normal ca atât radiodifuzorii, cât și publicul să se revolte, să critice deciziile C.N.A., dar mai ales să acuze limitarea dreptului la

prevederile Art. 10, alin. (4), (5) și (6), CNA "își exercită dreptul de control asupra conținutului programelor oferite de radiodifuzori numai după comunicarea publică a acestor programe" (alin. 4), "controlul exercitat de CNA asupra conținutului serviciilor de programe oferite de radiodifuzori și a ofertei de servicii de programe asigurate de distribuitorii de servicii se realizează, de regulă, periodic, și ori de câte ori Consiliul consideră că este necesar sau primește o plângere cu privire la nerespectarea de către un radiodifuzor a prevederilor legale, a normelor de reglementare în domeniu sau a obligațiilor înscrise în licența audiovizuală" (alin. 5), și CNA "este obligat să sesizeze autoritățile competente cu privire la apariția sau existența unor practici restrictive de concurență, a abuzului de poziție dominantă sau a concentrărilor economice și cu privire la orice alte încălcări ale prevederilor legale care nu intră în competența sa" (alin. 6). Astfel, în mai multe rânduri, în intervale neregulate de timp, CNA a dresat "scrisori deschise", recomandări, notificări, somații publice și chiar amenzi anumitor posturi de televiziune care au încălcat fie protejarea minorilor, fie au sfidat normele informării corecte a publicului, fie nu au prezentat prompt și corect informații de larg interes pentru toate categoriile de cetățeni. În ultima perioadă, societatea lingviștilor din România, precum și unicul organism avizat în reglementarea audiovizualului au remarcat, în diverse forme, o degradare a nivelului și calității exprimării în unele emisiuni de televiziune. Fenomenul a fost semnalat atât în rapoartele de monitorizare ale CNA cât și, tot mai frecvent, de către cronicarii TV din presa scrisă, precum și în cadrul diverselor dezbateri publice inițiate de amintitul for. Este regretabil faptul că participanții și invitații la diverse emisiuni, unele de mare audiență, nu ezită să recurgă, chiar din abundență, la vulgarități, la aluzii licențioase și la termeni dincolo de limita limbajului civilizat, fără ca moderatorii programelor respective să intervină. Aceasta tendință este cu atât mai nefastă cu cât cei în cauză sunt, adesea, persoane publice, care pot fi percepute de telespectatori drept modele de conduită. În mai multe rânduri, prin rolul pe care-l are, CNA, în calitatea sa enunțată de Legea Audiovizualului nr. 504 din 2002, de apărător al interesului public, și-a manifestat îngrijorarea atât față de folosirea neglijentă a limbii române, până la stâlcirea ei, cât și față de agresivitatea și vulgaritatea unor exprimări. În acest sens, Consiliul Național al Audiovizualului a recomandat, în nesfârșite rânduri, moderatorilor și realizatorilor "să vegheze la păstrarea unui climat de civilitate, indiferent cât de aprinse sunt disputele pe care le găzduiesc în emisiunile lor". Dincolo de recomandări, sfaturi, somații, impuneri,

libera exprimare. Fără dezbateri publice asupra calității și diversității programelor audiovizuale, C.N.A. riscă să devină un jandarm antipatic și ineficient, vulnerabil și cu o independență mereu susceptibilă de a fi pusă la îndoială. Să recunoaștem, ne place să reacționăm după cum ne e voia, ne place să acuzăm, dar nu căutăm să cunoaștem mai întâi regulile jocului. Dezbateră ne pune la grea încercare răbdarea și ea se rezumă astăzi la reacții ale unora sau altora, mulțumiți sau nemulțumiți de o emisiune, de un program, de frecvența aparițiilor politicianilor la radio și televiziune. Audiovizualul are o influență covârșitoare asupra publicului. În același timp, adaptarea la normele europene reprezintă deja o urgență, cărcia putem și este benefic să-i facem față. Iată de ce Consiliul a decis, pe de o parte, să pună la dispoziția publicului un Centru de documentare, iar, pe de altă parte, să transforme fostul Buletin al C.N.A. într-o posibilă tribună de informare și dezbateră. Cu alte cuvinte, s-a decis să joace el însuși după reguli europene. Mai mult decât atât, s-a decis să lanseze o provocare, cu speranța că astfel va genera întrebări și răspunsuri, atitudini și chiar proiecte. De ce? Pentru că publicul are drepturi, iar radiodifuzorii au și responsabilități. "Forum A/V" se dorește o punte între cerințele publicului și obligațiile pe care radiodifuzorii le au față de acesta. Iar CNA este decis să joace rolul unui arbitru onest, ferm și imparțial". (Ralu Filip, președinte CNA).

notificații, CNA a aplicat și amenzi. În această categorie a mai-sus nominalizatorilor abateri, intră postul **Prima TV**, care a fost amendat cu 100 de milioane de lei pentru difuzarea emisiunii "Monica". În acest caz, Consiliul Național al Audiovizualului, s-a autosesizat, și, în ședința publică din 23 septembrie 2004, a amendat postul pentru nerespectarea dreptului persoanei la propria imagine și pentru faptul că acuzațiile privind faptele ilegale și imorale concrete, formulate de unul dintre participanții la emisiune nu au fost susținute de dovezi. Vocea autorității în materie de reglementare a câmpului audiovizual mai acuză postul **Prima TV** că metodele de difuzare sunt numai mijloace incorecte de a obține o audiență mai mare și nu reprezintă un real exercițiu de democrație¹⁰. CNA își motivează gestul prin aceea că decizia de amendare a fost adoptată numai în urma audierii reprezentanților postului **Prima TV**, dar mai ales ținând seama că, pentru încălcări ale normelor de protecție a minorilor, constatate în emisiunea "Monica", au fost adresate deja două somații publice acestui radiodifuzor. Astfel, Consiliul dă dovadă de o atitudine tranșantă și apreciază că libertatea de exprimare, care este unul din drepturile cele mai importante, există și în România, însă exercitarea acestui drept nu trebuie "să prejudicieze demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici să golească de conținut normele care vizează protecția copiilor". În plus, în data de 23 septembrie 2004, CNA, prin președintele său, Ralu Filip, transmitea spre cunoaștere și informare opiniei publice, prin publicarea pe site-ul propriu (www.cna.ro), un comunicat menit a atrage atenția postului **Prima TV** asupra faptului că "transformă trivialitatea și violența în surse de obținere a audienței". Amintindu-și că provine, la rândul-i din breasla jurnaliștilor, Ralu Filip, actualul președinte al CNA, intitulează într-un stil critic și acid, comunicatul astfel: «*Monica*» sau *divertismentul gen «pubelă»*¹¹. Monitorizării CNA i se supune și postul de televiziune **OTV**, căruia, la data de

¹⁰ După ce a fost somată în nai multe rânduri, **Prima TV** a fost amendată cu 100 de milioane de lei pentru difuzarea emisiunii "Monica". CNA își argumentează astfel acordarea amenzii: Consiliul Național al Audiovizualului, întrunit în ședința publică din 23 septembrie 2004, a discutat, în urma autosesizării, conținutul emisiunii "Monica" difuzată de postul Prima TV, în data de 19 septembrie 2004. CNA a constatat că, în emisiunea respectivă nu a fost respectat dreptul persoanei la propria imagine, iar acuzațiile privind fapte ilegale și imorale concrete, formulate de un participant la emisiune, nu au fost susținute cu dovezi. Radiodifuzorul a încălcat astfel prevederile art. 14 (1) și (2) din Decizia CNA nr. 248/2004 privind protecția demnității umane și a dreptului la propria imagine. De asemenea, CNA a considerat incorectă difuzarea emisiunii în cauză cu marcajul AP (acord parental) prevăzut la art. 19-23 din Decizia CNA nr. 249/2004 privind protecția copiilor în cadrul serviciilor de programe, din cauza limbajului trivial și a lovirii unuia dintre invitați. CNA a considerat ca atitudinea moderatoarei emisiunii a încurajat invitații să folosească un limbaj suburban, de natură să afecteze copiii, și chiar să devină violenți. Consiliul a decis amendarea titularului de licență pentru postul **Prima TV** cu suma de 100.000.000 lei. Decizia a fost adoptată după audierea reprezentanților postului, ținând seama și de faptul că, pentru încălcări ale normelor de protecție a minorilor constatate în emisiunea "Monica", au fost adresate deja două somații publice. CNA este convins că libertatea de exprimare este unul din drepturile cele mai importante, dar exercitarea acestui drept nu trebuie să prejudicieze demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici să golească de conținut normele care vizează protecția copiilor. A permite proferarea unor acuzații deosebit de grave (cum ar fi aceea de incest), așa cum s-a întâmplat la emisiunea menționată, fără a cere o minimă dovadă pentru afirmațiile făcute nu poate reprezenta un exercițiu de democrație, ci este doar un mijloc incorect de a obține o audiență mai mare.

¹¹ Comunicatul CNA din 23 septembrie 2004: Consiliul Național al Audiovizualului constată că, după difuzarea în România a unor emisiuni gen «Big Brother», asistăm în prezent la difuzarea de emisiuni

12 noiembrie 2004, conducerea autorității în domeniu îi adresează o "Scrisoare deschisă". Aceasta se referă la difuzarea emisiunii "Dan Diaconescu în direct", din ziua de 10 noiembrie 2004, reluată în data de 11 noiembrie 2004, avându-l ca invitat pe Cristian Țânțăreanu. Pentru că Legea nr. 504 din 2002, nu sancționează în mod expres vulgaritatea, exprimarea unei gândiri obscene, gesticulația alcoolică, prostul gust, desconsiderarea femeii, redusă la condiția de obiect sexual, CNA l-a avertizat pe realizatorul emisiunii "Dan Diaconescu în direct" că "încalcă, adesea, regulile bunului simț și ale decenței". Organismul de reglementare a audiovizualului evocă normele de civilizație care se regăsesc în deontologia profesională, evidențiind în "Scrisoarea deschisă" faptul că radiodifuzorul **OTV** este "o zonă a spațiului public subordonată reglementărilor în vigoare", și în concluzie, este obligat să respecte prevederile legislației din țara noastră. *"Calitatea invitațiilor, nivelul dialogului și mesajele emisiunii sunt aspecte care ar trebui să-l intereseze mai mult pe domnul Diaconescu, ziarist încercat în tranșeele tranziției, căruia nu-i punem la îndoială multe calități profesionale. De aceea sperăm că scrisoarea noastră, care poate fi percepută și ca o posibilă reacție din partea opiniei publice, îl va pune pe gânduri"*, concluzionează reprezentanții CNA, în "Scrisoarea deschisă"¹². În octombrie 2003, **Televiziunea Română** și posturile **Antena 1**, **Național TV**, **Prima TV**, **Pro TV** au fost somate public de către conducerea CNA pentru încălcarea unor dispoziții din Decizia CNA nr. 57 din 2003 și pentru încălcarea Legii Audiovizualului nr. 504 din 2002. De exemplu, **Televiziunea Română** este sancționată de CNA pentru prezentarea unui "promo" cu textul: "Dacă meseria ta nu mai e profitabilă, ar fi bine să te reprofilezi: în loc să furi ai putea să jefuiești, în loc să tâlhărești ai putea să împuști; important e să fii înaintea celorlalți". Astfel, **SRTV a** încălcat Art. 16 din Decizia CNA nr. 57 din 2003 și Art 29 alin 1 lit a) și e) din Legea audiovizualului în care se prevede, printre altele, că "publicitatea, inclusiv publicitatea promoțională trebuie să respecte următoarele condiții: să nu afecteze dezvoltarea fizică, psihică sau morală a minorilor și să nu stimuleze comportamente dăunătoare sănătății sau siguranței populației". Monitorizate atent de către specialiștii CNA, posturile **Antena 1**, **Prima TV**, **Pro TV** și **Național TV** sunt următoarele pe lista

gen «pubelă», emisiuni a căror unică motivație este de a scormoni cât mai adânc în mizeria umană. Un exemplu în acest sens este emisiunea «Monica», difuzată de postul Prima TV, în data de 19 septembrie. Realizatorii emisiunii, în speranța că-și vor mări audiența, i-au încurajat pe invitați să folosească un limbaj trivial, iar din cauza faptului că moderatoarea emisiunii a adoptat o atitudine pasivă, publicul telespectator a fost pus în situația de a asista la acte de violență fizică. Atitudinea postului este reprobabilă, cu atât mai mult cu cât, emisiunea fiind înregistrată, producătorul avea posibilitatea să elimine la montaj secvențele care au ofensat publicul prin limbaj suburban și violență reală. CNA consideră că astfel de emisiuni pot avea efecte nocive asupra publicului chiar și prin posibila manipulare grosolană a acestuia, în contextul în care ele creează impresia că «aceasta este realitatea». Emisiunea este discutabilă și din cauza faptului că producătorii se pretează la orice mijloace pentru a obține o audiență mai mare. Îngrijorarea Consiliului este generată și de reclamațiile primite din partea unor persoane fizice care au fost mințite și apoi reținute cu forța în studioul în care este realizată emisiunea «Monica». CNA face un apel la responsabilitatea posturilor de radio și de televiziune de a nu transforma trivialitatea și violența în surse de obținere a audienței.

¹² SCRISOAREA DESCHISĂ este adresată de către Membrii Consiliului Național al Audiovizualului, întruniți în ședința din data de 12.11.2004, care au vizionat caseta cu înregistrarea emisiunii "Dan Diaconescu în direct", din 10-11 noiembrie, intervalul orar 20.29-02.02, care l-a avut ca invitat pe domnul Cristian Țânțăreanu. Aceasta poate fi lecturată prin accesarea site-ului oficial al CNA www.cna.ro.

somațiilor¹³. Acestea sunt pedepsite pentru prezentarea, în cadrul programelor informative din data de 8 octombrie 2003, de imagini ale unui copil în vârstă de 1 an și 10 luni, victimă a unor abuzuri fizice, care a ajuns în comă la spitalul de neurochirurgie din Iași. Radiodifuzorul **Național TV** este nominalizat pentru că a prezentat, în zilele de 7 și 8 octombrie 2003, în cadrul emisiunii de știri, imagini ale unei fetițe în vârstă de 11 ani care a fost înfometată de către tatăl sau. Iar **Pro TV** a difuzat imagini și declarații ale unei fetițe, în vârstă de 14 ani, care se presupune că a fost violată de tatăl sau. Cele patru canale de televiziune au încălcat Decizia CNA nr. 57 din 2003, care prevede, la art 2, următoarele: „Este interzisă difuzarea de imagini, fotografii, interviuri sau declarații ale minorilor în vârstă de până la 14 ani, în situația în care aceștia au fost supuși abuzurilor fizice, psihice ori sexuale, sunt acuzați de comiterea unei infracțiuni ori sunt victimele infracțiunilor, cu excepția răpirii”. Sancțiunile aplicate celor cinci posturi de televiziune în cauză se aplică în conformitate cu Deciziile CNA, cu prevederile Legii nr. 504 din 2002 și cu cele ale Legii nr. 402 din 2003, de modificare și completare a Legii Audiovizualului, și sunt următoarele: "Radiodifuzorii au obligația de a transmite, în următoarele 24 de ore de la comunicare, sonor și vizual, de cel puțin trei ori, în intervalul orar 18.00-22.00, din care o dată în principala emisiune de știri, un text referitor la somațiile primite și la motivațiile acestora". De asemenea, CNA nu a ascuns publicului faptul că s-a adresat Ministerului Sănătății și Familiei și Colegiului Medicilor din România, cărora le-a cerut un punct de vedere cu privire la accesul operatorilor și realizatorilor de televiziune în săli de operație, secții de reanimare, saloane de adulți și, mai ales, saloane de copii ș.a.: motiv pentru care accesul în astfel de incinte este dacă nu interzis, atunci foarte limitatș. și exemplele continuă: încă de la începutul anului 2003, mergând spre anul 2004, și mai apoi, în 2005, CNA transmite recomandări adresate titularilor de licență audiovizuală "în speranța că demersul său va fi bine înțeles", iar în viitor, minorii vor fi protejați atât de producțiile neadecvate vârstei, cât și de știrile referitoare la acte de maximă violență, morți, arși, îngropați de vii, oferte de sex pe Internet, acte sexuale explicit prezentate, promo-uri pentru filme pornografice, "fie ele și *made in România*". Pentru încălcarea acelorași dispoziții ale Deciziei nr. 57 din 2003, privind protecția minorilor în cadrul serviciilor de programe, sunt somate public și posturile **B1 TV și TVR 1**. Primul pentru că a transmis, în ziua de 11.07.2004, de la orele 20, filmul de lung metraj "Dincolo de liniile inamice", film care a fost încadrat greșit ca fiind interzis minorilor sub 12 ani, iar cel de-al doilea, pentru că a difuzat, cu aceeași încadrare, în data de 8 iulie, de la orele 20.08, filmul artistic „Amantul”. CNA și-a explicat astfel decizia: "Filmele respective fac parte din categoria producțiilor audiovizuale interzise minorilor sub 16 ani, putând fi difuzate începând cu orele 22.00, însoțite de semnul de avertizare **16**". și pentru că omul este supus greșelii, iar redacțiile din câmpul audiovizual sunt funcționale numai datorită creațiilor și producțiilor celor supuși greșelii, iată că CNA receptează și avertizează asupra comiterii altor și altor abateri. De data aceasta, este vorba despre aceleași posturi **TVR 1, Antena 1 și Prima TV**, somate pentru a... câta oară!! Motivele pentru care acestor trei radiodifuzori li se adresează somații sunt: încălcarea Deciziei CNA

¹³În octombrie 2003, Consiliul Național al Audiovizualului, întrunit în ședința publică din data de 9.10.2003, a decis să adreseze somații publice posturilor **Antena 1, Național TV, Prima TV, Pro TV și SRTV**, pentru încălcarea unor dispoziții din Decizia CNA nr. 57/2003 privind protecția minorilor. Cele cinci posturi au fost nominalizate pentru că au prezentat, imagini și declarații ale unor minori abuzați.

nr. 248 din 2004, privind protecția demnității umane și a dreptului la propria imagine, și a celei cu nr. 249 din 2004, privind protecția copiilor în cadrul serviciilor de programe. Decizia nr. 248 din 2004 prevede, la art. 14: "(1) Orice persoana are dreptul la propria imagine. (2) În cazul în care în emisiunile audiovizuale se aduc acuzații unei persoane, privind fapte sau comportamente ilegale sau imorale concrete, acestea trebuie susținute cu dovezi; dacă acuzațiile sunt aduse de radiodifuzor, acesta trebuie să respecte principiul "audiatur et altera pars". (3) Realizatorii emisiunilor au obligația să respecte dreptul persoanei la propria imagine și să pună în vedere interlocutorilor să probeze afirmațiile acuzatoare sau să indice cel puțin probele care le susțin." Exemplificând, cele trei posturi, respectiv **TVR 1, Antena 1 și Prima TV**, au fost sancționate pentru difuzarea, în cadrul emisiunilor informative din data de 20 octombrie, a declarațiilor Laurei Andreșan despre Adrian Mutu, fără ca acestea să fie susținute de probe și fără a solicita un punct de vedere al persoanei acuzate sau invocate. Decizia CNA nr. 249 din 2004, privind protecția copiilor în cadrul serviciilor de programe, prevede că: "(1) Programele de știri și actualități se supun cerințelor de protecție a copiilor și vizionării în familie (...): (5) Subiectele sau evenimentele cu teme sexuale pot fi prezentate numai după ora 22.00". Prin difuzarea, în emisiunile informative din data de 20 octombrie, a declarațiilor respective și a relatărilor cu conținut sexual ale Laurei Andreșan, posturile **TVR 1 și Prima TV** au încălcat ambele norme. Drept pentru care au fost somate public. În octombrie 2003, CNA își enunță calitatea sa de "garant al interesului public", conform prevederilor Art. 10, alin. (1) din Legea Audiovizualului nr. 504 din 2002 și își exprimă îngrijorarea față de creșterea numărului de emisiuni care "fac concesii exagerate faptului divers de senzație, violențelor gratuite, cazurilor patologice a căror formă de prezentare depășește cu mult limitele decenței și ale bunului simț", avertizându-i astfel pe titularii de licență audiovizuală din România, dar și de pe teritoriul Uniunii Europene, că se supun unor "constrângeri economice dure", în calitatea lor de "actori pe o piață liberă, concurențială". Aici poate fi exemplificat cazul notificării adresate conducerii canalului FOX KIDS din Londra, precum și OFCOM (autoritatea britanică de reglementare din domeniul audiovizualului care a licențiat canalul FOX KIDS), caz în care, la 3 august 2004, cele două instituții au fost avertizate, de către Serviciul Comunicare și Relații Publice din cadrul CNA, în legătură cu limbajul agresiv și conținutul violent al programelor difuzate de acest post, prin rețelele de cablu din România. Notificările, recomandările, somațiile sau chiar amenzile aplicate posturilor de radio sau televiziune de către CNA nu trebuie, așadar, să reprezinte un motiv de abdicare de la responsabilitățile sociale și culturale care le revin, CNA precizând că "libertatea de expresie nu trebuie să degenereze în abuz, sfidând normele informării corecte a publicului și încălcând normele legale de protecție a minorilor", organismul enunțând recunoașterea și garantarea independenței editoriale a radiodifuzorilor¹⁴.

În emisiunile electorale, indiferent pe care dintre posturile de radio sau televiziune ar fi ele difuzate, invitații sau candidații au obligația ca prin afirmațiile pe care le fac să nu

¹⁴ De asemenea, CNA precizează că normele de aplicare a Legii audiovizualului nr. 504/2003, elaborate în acord cu legislația europeană, nu constituie ingerințe în politica de programe a televiziunilor. Fără a îngreuna dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public și, în același timp, fără a îngreuna libertatea de expresie a jurnaliștilor, Consiliul recomandă tuturor posturilor de radio și de televiziune prezentarea promptă și corectă a informațiilor de larg interes pentru toate categoriile de cetățeni, în spiritul normelor legale și morale unanim acceptate într-o lume civilizată.

incite la ură sau discriminare pe considerente de rasă, religie, naționalitate, sex, orientare sexuală sau etnie, iar în cazul în care, prin comportamente sau exprimări, participanții încalcă obligațiile care le revin, realizatorii sau moderatorii trebuie să intervină. Un exemplu de încălcare a prevederilor Art. 63 alin. (2) lit. d) și ale Art. 64 lit. e) din Legea nr. 373 din 2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului îl constituie emisiunea electorală din data de 4 noiembrie, difuzată de postul TV Europa Nova din Cluj Napoca, în care moderatorul emisiunii nu a intervenit în momentul în care Gheorghe Funar, candidat PRM la Senat, a făcut o serie de afirmații incitatoare la adresa UDMR și a candidatului acestei formațiuni la Președinția României. Pentru această abatere, postului TV Europa Nova din Cluj Napoca i-a fost adresată o somație publică¹⁵.

4. Scurte considerații privind proprietatea intelectuală în audiovizual.

"Începând cu decretul din 15 ianuarie 1791 și 19 iulie 1793, orice creator al unei opere spirituale (roman, nuvelă, desen, și apoi, chiar fotografii) se bucură pe lângă dreptul de proprietate asupra documentului original, de dreptul exclusiv de a-și comunica opera publicului. Acest drept care se naște din avantajele de ordin moral și pecuniar, se numește în mod tradițional, dreptul de autor sau proprietate literară și artistică" Lucien Solal et al, 1980; 96¹⁶. Dacă ar fi să ne referim concret, la produsul mediatic, dreptul de autor se exercită numai asupra părților artistice cuprinse în ziar, respectiv generic, sau ideea emisiunii, în cazul audiovizualului. Aplicarea acestuia asupra știrilor este aproape imposibilă deoarece principiul libertății de informare le-a transformat în bun al tuturor. Chiar dacă nu este prevăzut niciunde în legislația românească, bunul simț și decența obligă la citarea sursei, atunci când o știre este preluată de la altă instituție. În Legea Asupra Presei din vremea lui Alexandru Ioan Cuza, din anul 1862, Capitolul I este intitulat: *"Despre proprietate literară. Autorii de tot felul de scrieri, compozitorii de muzică, pictorii, desenatorii (...) în tot cursul vieții lor se vor bucura, ca de o proprietate a lor, de dreptul exclusiv de a reproduce și de a vinde operele lor în tot Principatul, sau de a trece către alții această proprietate a lor, fiindu-le acest drept recunoscut după legile în ființă"*. În aceeași lege, aplicabil la domeniul presei, foarte important este paragraful 3 care stipulează: *"Jurnalele și alte foi periodice sunt proprietatea persoanelor sau a societăților care le publică, dreptul proprietății le este închezășuit întocmai după paragraful de mai sus, articolele ce autorii sau proprietarii nu vor voi ca să le reproducă în alte jurnale, vor trebui a purta la început nota, că reproducerea este oprită, se înțelege, numai articolele literare sau științifice. Compunerile dramatice asemenea în termenii de mai sus nu vor putea fi reprezentate pe nici un teatru, nici nu pot fi publicate fără învoirea autorului"* Marian Petcu, 1999, 204¹⁷

Dreptul de proprietate intelectuală este stipulat în Legea nr. 8 din 1996, privind dreptul de autor și drepturile conexe cu modificările și completările ulterioare¹⁸. Dreptul de proprietate intelectuală personalizează în mod efectiv calitatea de *marfă* a muncii creierului nostru. Originile proprietății intelectuale pot fi aflate în jurisprudența engleză (common law), încă de la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea. Odată cu

¹⁵ Vezi site-ul www.cna.ro: Somație publică pentru TV Europa Nova

¹⁶ Vezi Lucien Solal et al, op. cit., 96

¹⁷ A se vedea Marian Petcu - *Puterea și cultura. O istorie a cenzurii*. Editura Polirom, Iași, 1999

¹⁸ Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților în ședința din 19 februarie 1996, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (1) din Constituția României

industrialismul secolului al XIX-lea, dreptul de autor, dar și invențiile, patentele ori mărcile devin surse recunoscute de capital, iar legislația fiecărei țări în parte tinde să-și construiască un capitol aparte pentru protecția acestora. Desigur, constituțiile moderne, începând cu cea americană ("*Congresul va avea puterea de a încuraja progresul științelor și artelor folositoare, protejând pe perioade limitate autorii și inventatorii, în obținerea dreptului exclusiv asupra scrierilor și descoperirilor lor*") statuează și garantează acest amplu sistem de proprietate, în pofida faptului că, vreme îndelungată, diferențele dintre legile naționale au îngreunat oarecum circulația "mărfurilor" intelectuale de la o țară la alta. La începutul secolului, o bună parte dintre țările europene, ca și Statele Unite, au luat hotărârea de a semna între ele convenții de natură să omogenizeze sistemul legislațiilor în materie de drepturi de autor, astfel încât autorii să se poată bucura de fructul muncii lor, în mod echitabil, și dincolo de granițele țărilor lor de baștină. Acest proces a durat decenii, de o omogenizare mondială neputându-se vorbi decât abia în ultimul deceniu al secolului XX. Dreptul de proprietate intelectuală acoperă câmpuri foarte diverse, care, adesea, au între ele largi zone de interferență. De principiu, el se structurează în trei mari arii de protecție, dreptul de autor (copyright), patentele și mărcile înregistrate, ca și un sistem de interconectare juridică a operelor, prin legislația concurenței neloiale. *Miruna Runcan, 1998, 187*¹⁹. Enorma tendință de globalizare a informației și a bunurilor culturale, în acest început de mileniu a creat atât necesitatea cât și premisele unei rapide omogenizări a legislației dreptului de autor. Este și motivul pentru care ne vom referi în special la ea, fără a face o descriere amănunțită a legii românești în domeniu, lege promulgată în primăvara anului 1996. Vom face referiri numai asupra faptului că, spre deosebire de alte legi sau articole, adoptate în ultimii ani, Legea dreptului de autor și a drepturilor conexe este una care îndeplinește întru totul standardele internaționale și care ne plasează coerent la principiile de copyright recunoscute de lumea democratică. Motiv pentru care, cel puțin în principiu, nici autorii români, nici cei străini, nu au a se plânga de ea. Vom urmă acum, în câteva rânduri, care sunt acele prevederi și specificații generale ale copyright-ului și care sunt activitățile de creație ce intră sub o asemenea formă de protecție. Atunci când vorbim despre legislația dreptului de autor, nu avem în vedere ideile, teoriile, substanța mesajelor, ci forma elaborată a acestora, fixată pe un anumit fel de suport, fie el scris, înregistrat fotografic, video sau audio, sau în alte forme. De exemplu, atunci când o teorie științifică sau un conținut al articolului ori unei emisiuni ori o cercetare tehnologică sunt protejate prin legea dreptului de autor nu gândurile și rezultatul elaborat îndelung al cercetărilor laborioase contează (deoarece pentru acestea este necesară o protecție prin recunoașterea patentului), ci descrierea lor într-o formă lingvistică și grafică, într-un manuscris, un articol sau o carte de specialitate. "Copyright-ul, așa cum trădează chiar termenul englezesc, se referă la formă și nu la conținuturi, restrângând dreptul de multiplicare și difuzare al unei opere de creație și consfințindu-l exclusiv în beneficiul autorului"²⁰. Nu toate activitățile creatoare sunt protejate prin legea copyright-ului, de la ea fiind exceptate, de exemplu, știrile de presă, oricâtă trudă și cheltuială de energie ori de imaginație ar fi implicat procurarea din partea primului jurnalist care a ajuns în posesia lor. În schimb, un articol sau un reportaj care dezvoltă o știre primară (de agenție ori de jurnal de actualități) e protejat din cauză că forma sa presupune o elaborare unică, o stilistică specifică, și, deci, o

¹⁹ A se vedea Miruna Runcan - *Introducere în etica și legislația presei*, Editura All Educational, București, 1998

²⁰ Vezi, Miruna Runca, op. cit., 188

semnătură recognoscibilă. În categoria creațiilor protejate de legea dreptului de autor, de altfel într-o permanentă dezvoltare, intră: creații literare, de ficțiune sau non-ficționale, cele științifice scrise ori înregistrate pe alt suport, creațiile muzicale de orice gen (operetă, muzică ușoară, simfonică etc.) literatură dramatică și librete, creația coregrafică și pantomima, pictura, sculptura, înregistrările de opere muzicale sau literar-artistice pe suport magnetic audio și video, emisiunile radio și TV, producțiile cinematografice de orice tip, precum și programele de calculator sau fotografia artistică.
